

KONPETENTZIA SOZIAL ETA ZIBIKOA

EKONOMIA | 244

ETAPAKO HELBURUAK

Hauek dira etapako helburuak Ekonomia ikasgairako:

1. Zientzia ekonomikoaren oinarriak eta oinarritzko terminologia jakitea, eta ekonomiak enpresen eta pertsona fisikoen eguneroko bizitzan dituen ondorioak aintzat hartzea. Horren helburua da etxeko ekonomiako eta enpresako ekonomiako ohiko egoerei ongi eta irizpide egokiez aurre egitea.
2. Enpresa baten egituraren ezaugarri nagusiak aztertu eta interpretatu, bereizi eta baloratzea, enpresaren berezko alderdi teknikoak eta sozialak zein diren jakiteko.
3. Norberaren alternatiba ekonomikoak planteatu, aurrekontuak diseinatzea eta kontsumitu edo aurreztu aukeratzea, norberaren antolaketa ekonomikoa baloratzeko, eta finantza-merkatuak horretarako eskura jartzen dituen tresnak ere bai.
4. Administrazio publikoek pertsonen eta enpresen bizitza ekonomikoan zer eragin duten jakitea, eta haren zerga-sistema eta gizarte-ongizatean duen eragina jakitea. Horren helburua da errentaren birbanatze-eginkizunaz jabetzea eta ohartzea zer zerga-betebehar ditugun herritar garenez.
5. Magnitude ekonomiko nagusiak interpretatzen jakitea, dagozkion kalkulu matematikoak eginez, eta grafiko bidez identifikatzea, jakiteko zer alternatiba dauden aukeran arazo ekonomikoei eta sozialei konponbidea emateko eta garapen iraunkorra lortzeko.
6. Globalizazio ekonomikoak zer ondorio dituen aintzat hartzea, eta haren abantailak eta desabantailak irizpide kritikoz azaltzea, egungo gertaera ekonomikoak globalizazioaren ingurune horretan aztertzeko.

EDUKI MULTZOEN EZAUGARRIAK

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 4. mailako adierazpenezko, prozedurazko eta jarrerazko edukiak eduki multzo hauetan biltzen dira:

1. multzoa. Eduki komunak.
2. multzoa. Oinarritzko ideia ekonomikoak.
3. multzoa. Ekonomia eta enpresa.
4. multzoa. Etxeko ekonomia.
5. multzoa. Administrazio publikoen ekonomia eta diru-sarrerak eta gastuak.
6. multzoa. Ekonomia eta magnitude ekonomikoak.
7. multzoa. Nazioarteko ekonomia.

Ekonomia ikastea eta ekonomiako prestakuntza izatea behar beharrezkoa da gure hezkuntza-sistemako etapa honetan, harreman ekonomikoak gero eta konplexuagoak baitira, baina,aldi berean, ekonomia gero eta gehiago agertzen baita eguneroko bizitzan, gero eta lehenago gainera. Hori dela eta, herritar orok gertaera ekonomikoak azaltzen dituzten oinarritzko arauak jakin behar ditu, bai eta ekonomian erabiltzen den lexiko espezifiko ere. Errealitatea ezin da ulertu kontuan hartu gabe pertsonok gure premiak asetzeko ahaleginean izaten dugun portaera ekonomikoa, oso oinarritzkoa izan arren ikasgai honen xede diren ikasleetan.

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako etapa honetan, ekonomia ikasteak inguratzen duen mundua hautematen eta ezagutzen laguntzen dio ikasleari, ekonomian eta enpresa-munduan erabiltzen diren kontzeptuak ulertzen laguntzen dio, arrazoitzeko, abstrakzioa egiteko eta erlazioak topatzeko gaitasunak eta trebetasunak sustatzen ditu, eta hainbat tresna ematen dizkio bizi den gizartea modu kritikoz aztertzeko. Horrez gain, ikaslearen jakin-mina, analisirako gaitasuna garatzen laguntzen du; zenbait aldagai ekonomiko ikasten ditu (hazkundera, garapena, pobrezia, prestakuntza, aberastasuna, merkataritza, fiskalitatea, ingurumena, eta abar); arrazoiak eta ebidentzia enpirikoak emanez ideiak eta ondorioak ahoz eta idatziz adierazteko trebetasuna handitzen du; etika eta gizakiarekiko errespetua sustatzen ditu; eta lanerako gaitasuna handitzen du, bai lan indibiduala bai talde-lana egitekoa.

Hori guztia zenbait edukitan gauzatzen ahalegindu gara. Haietan bildu dira arlo eta ikasgai guztietan komunak diren oinarritzko zehar-kompetentziekin lotutakoak (1. eduki multzoa), bai eta Ekonomia ikasgaiko berezkoak ere: «Oinarritzko ideia ekonomikoak» (2. multzoa), «Ekonomia eta enpresa» (3. multzoa), «Etxeko ekonomia» (4. multzoa), «Administrazio publikoen ekonomia eta diru-sarrerak eta gastuak» (5. multzoa), «Ekonomia eta magnitude ekonomikoak» (6. multzoa) eta «Nazioarteko ekonomia» (7. multzoa).

DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO 4. MAILAKO EDUKIAK

1. MULTZOA. Eduki komunak

Arlo eta ikasgai guztietarako komunak diren oinarrizko zehar-kompetentziekin lotutako edukiak.

Eduki multzo honetan bildutako prozedura eta jarrerak honako hauek dituzte xede:

- Informazioa identifikatzea, lortzea, gordetzea eta berreskuratzea.
- Informazio-iturrien eta informazioaren beraren egokitasuna ebaluatzea.
- Informazioa ulertzea (konparatzea, sailkatzea, sekuentziatzea, aztertzea eta laburbiltzea), buruz ikastea eta azaltzea (deskribatzea, definizioak eta laburpenak egitea, azalpenak ematea, etab.).
- Informazioa balioestea eta adieraztea (argudioak azaltzea, arrazoiak ematea, etab.).
- Ideiak sortu, hautatu eta adieraztea.
- Ideiak, zereginak eta proiektuak planifikatzea, eta haien bideragarritasuna aztertzea.
- Egindako plangintza betetzea eta, beharrezkoa baldin bada, hura doitzea.
- Plangintzaren eta egindako lanen ebaluazioa egitea eta hobekuntza-proposamenak lantzea.
- Lortutako emaitzaren berri ematea.
- Harremanak eta komunikazioa lantzea (enpatia eta asertibitatea)
- Taldean ikasteko lanetan laguntzea eta elkarlanean aritzea.
- Giza eskubideak eta gizarteko konbentzioak errespetatzea.
- Gatazkak kudeatzea.
- Norberaren gorputza erregulatzea
- Norberaren emozioak erregulatzea.
- Norberaren alderdi kognitiboa erregulatzea.
- Norberaren komunikazioa erregulatzea (hitzekoa, hitzik gabekoa eta digitala).
- Norberaren jokabide morala erregulatzea.
- Norberaren motibazioa eta gogo-indarra erregulatzea.

2. MULTZOA. Oinarrizko ideia ekonomikoak

- Zer da ekonomia? Zergatik eragiten digu guztioi?
- Funtsezko eragile ekonomikoak.
- Baliabideen urritasuna, hautaketa eta esleipena. Aukera-kostua.
- Etxeko ekonomia. Ingurunearekiko harremanak.

3. MULTZOA. Ekonomia eta enpresa

- Enpresa eta enpresaburua.
- Enpresa motak. Funtzioak eta helburuak.
- Enpresaren gizarte-erantzukizun korporatiboa.
- Ekoizpen-prozesua eta ekoizpen-faktoreak.

- Enpresaren finantziatio-iturriak.
- Diru-sarrerak, kostuak eta etekinak.

4. MULTZOA. Etxeko ekonomia

- Diru-sarrerak eta gastuak. Identifikazioa eta kontrola.
- Aurrekontuaren kudeaketa. Helburuak eta lehentasunak.
- Aurreztea eta zorpetzea.
- Arriskua eta dibertsifikazioa.
- Etorkizuna planifikatzea. Bizitzaren etapa bakoitzeko premia ekonomikoak.
- Dirua.
- Banku-entitateekiko harremanak. Bankuko kontua. Finantza-entitateek eskainitako informazioa. Kontsumitzaileen eskubide eta erantzukizunak finantza-merkatuan.
- Zordunketa- eta kreditu-txartelak.
- Interneten erostea.

5. MULTZOA. Administrazio publikoen ekonomia eta diru-sarrera eta gastuak

- Administrazio publikoen diru-sarrera eta gastuak.
- Zor publikoa eta defizit publikoa.
- Desberdintasun ekonomikoak eta errentaren banaketa. Administrazio Publikoen erantzukizuna pertsonen errenta birbanatzean.
- Enpresa eta pertsona fisikoen zerga-betebeharrak. Zerga-iruzurra.
- EAEko zerga-sistema. Kontzertu ekonomikoa. Kupoak.

6. MULTZOA. Ekonomia eta magnitude ekonomikoak

- Interes-tasak. Kalkulua.
- Inflazioa.
- Interes-tasen eta inflazioaren aldaketen ondorioak.
- Langabezia.
- Magnitude ekonomikoen irudikapen grafikoa.
- Garapena versus hazkundea.
- Prestakuntza eta enplegua.

7. MULTZOA. Nazioarteko ekonomia

- Globalizazio ekonomikoa.
- Nazioarteko merkataritza.
- Europako merkatu batua eta Europako ekonomia- eta moneta-batasuna.
- Ingurumenari ikuspegi ekonomiko batetik heltzea: jasangarritasuna.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK ETA LORPEN-ADIERAZLEAK

1. Ekonomiaren oinarritzko printzipioak ezagutzea, printzipio horiek baliabideei eta premiei dagokienez zer ondorio dakartzaten jakitea, eta erabaki ekonomikoek une oro herritarren bizitzan eragiten dutela ohartzea.
  - Urritasuna eta erabakiak hartu eta hautatu beharra zer diren badaki, eta, ildo horretan, ondo daki edozein hautaketak beste alternatiba batzuei uko egitea dakarrela, eta beraz, ekonomia-alarrean nahitaez hartu beharreko erabakiek ondorio positibo eta negatiboak dakartzatela, norberaren era gainerako herritarren bizitzan duen eragina dela medio.
  - Etxeko ekonomien eta ingurunearen (enpresak, administrazio publikoak eta etxeko beste ekonomia batzuk) artean sortzen diren harremanak ulertzen eta interpretatzen ditu.
2. Terminologia ekonomikoa ezagutzea eta terminologia horrekin ohituta egotea.
  - Ekonomiaren alorreko hainbat hitz ulertzen eta ongi erabiltzen ditu, bereziki etxeko ekonomiaren esparruari dagozkion ohikoenak.
  - Ekonomiaren kontzeptua generoaren ikuspegiarekin ulertzen du.
3. Enpresek izan ditzaketen forma juridikoak deskribatzea.
  - Enpresen forma juridikoak bereizten ditu, eta kasuan-kasuan balioesten ditu bakoitzaren ezaugarri zehatzen arabera: sozietate anonimoak, erantzukizun mugatukoak, kooperatibak eta enpresaburu indibidualak, sozietate-forma juridikorik hartzen ez dutenak.
  - Enpresen gizarte-erantzukizun korporatiboaz jabetzen da, bereziki Euskal Herriko enpresei dagokienez.
4. Ekoizpen-prozesuko ezaugarri nagusiak aztertzeke gai izatea.
  - Ekoizpen-faktore eta sektore ekonomiko motak adierazten ditu.
5. Enpresek zer finantziazio-iturri dituzten jakitea.
  - Enpresak finantzatzeko iturri motak eta bakoitzaren kostua aztertzen ditu (kanpokoak eta barnekoak, epe laburrerakoak zein luzerakoak), eta haien garrantzia balioesten du.
6. Kasu errazetan, enpresen diru-sarreraren eta kostuen egitura zehazteko eta haien irabaziak kalkulatzeko gai izatea.
  - Enpresa baten diru-sarrera eta kostuak kalkulatzeko, eta emaitza lortu eta interpretatzen du.
  - Diru-sarrera eta kobratzea bereizten du, baita gastua eta ordainketa ere.
7. Aurrekontu pertsonal bat egiten eta zer diru-sarrera eta gastu mota dauden bereizten jakitea.
  - Aurrekontu pertsonal edo familiar bat egiten du, eta diru-sarrera eta gastu bakoitza identifikatzen ditu. Gainera, haren jarraipena eta kontrola egiteko sistema bat ezartzen du.
  - Informatika-tresnak erabiltzen ditu aurrekontua garatzeko, grafikoki irudikatzeke eta aurreikuspenak ondorengo errealitatearekin konparatzeko.
8. Modu arrazionalen erabakitzea bere alternatiba ekonomikoen artean, haiek norberaren eta gizartearen ongizatearekin lotzea, eta aurreztearekiko jarrera positiboa izatea.
  - Bere ekonomia planifikatu beharra ulertzen du, eta horren haritik, zuhurtziaz aurreikusten du etorkizunean berak eta bere herriak izango duten egoera ekonomikoa.

- Aurreztearen kulturari eta gastuaren kontrolari garrantzia ematen dio; zorpetzearen alde onak eta txarrak aztertzen ditu, arriskua aintzat hartuz eta unean-unean komeni den erabakia hartuz.
9. Diruaren oinarrizko funtzionamendua jakitea eta banku-kontuen motak eta ordainketa-baliabide moduan ematen diren txartelak bereiztea.
- Banku-kontuekiko eragiketen termino nagusiak eta funtzionamendua ulertzen du, eta bankuek ematen duten informazioa ulertu beharra aintzat hartzen du, baita segurtasunaren garrantzia ere, harremana interneten bidez egiten denean, eta finantza-entitateei erreklamatzeko prozedura aztertzen du.
  - Dauden txartel modalitate guztiak bereizten ditu, eta txartel horiekin eragiketak egiteko oinarrizko segurtasunaren berri ere badu.
10. Administrazio publikoaren oinarrizko diru-sarreraren iturriak eta gastuak aztertzea, egoki interpretatzea banaketa hori adierazten duten grafikoak, eta ongi ulertzea zor publikoaren eta defizit publikoaren kontzeptuak.
- Diru-sarrera publikoak nondik datozen badaki, eta gastu publikoaren jomuga nagusiak zein diren ere bai. Diru-sarrera eta gastu publikoaren arteko harremanak komentatzen ditu, haiekin lotutako datu eta grafikoaren azterketan oinarrituta.
  - Ziklo ekonomiko bakoitzean, diru-sarrera eta gastu publikoaren aurreikuspena bereizten du, eta gogoeta egiten du haiek ezartzerakoan erabaki politikoek dakartzaten ondorioen inguruan.
  - Zor publikoaren eta defizit publikoaren arteko aldeak ulertzen ditu, baita bi kontzeptu horien arteko harremana ere.
  - Aurrekontu publikoak generoaren ikuspegitik aztertzen ditu, Euskal Autonomia Erkidegoan egindako esperientziak kontuan hartuz.
11. Zerga-sistemak errenta birbanatzeko duen garrantzia onartzea eta horretarako zer tresna erabiltzen diren jakitea.
- Errentaren desberdintasunaren efektuak interpretatzen ditu, errenta birbanatzeko tresnei buruz hausnartzen du, eta administrazio publikoek zerga- eta birbanaketa-alorretan dituzten funtzioak aztertzen ditu.
12. Enpresei eta pertsona fisikoei ezartzen zaizkien zergak bereiztea eta zerga-betebeharrak betetzeak zer-nolako garrantzia duen ulertzea.
- Enpresa eta pertsona fisikoaren zerga-betebehar nagusiak zein diren badaki, baita zergen oinarrizko funtzionamendua nolakoa den eta zergen arteko alde nagusiak zein diren ere.
  - Zerga-kargak ongizate-estatuari eta errentaren birbanaketari dakarkion ekarpena balioesten du, eta kontzientzia hartzen du subjektu pasibo bakoitzak legean ezarritakoaren arabera zerga ordaindu beharraz eta zerga-iruzurraren gizarte-efektu negatiboez.
13. Euskal Autonomia Erkidegoko zerga-sistemaren eta lurralde komunekoaren arteko desberdintasunak ezagutzea.
- Euskal kontzertu ekonomikoaren berri badu, baita haren jatorri historikoaren berri ere.
  - Kupoa zer den ulertzen du.
  - Euskal zerga-sarea eta hari lotutako administrazio publikoak zein diren badaki, eta Foru Aldundien zeregina balioesten du bereziki, baita hainbat zerga arautzeko duten ahalmena ere.

14. Interes-tasak, inflazioak, langabeziak eta antzeko magnitudeek zer adierazten duten jakitea eta kontzeptu horiekin lotutako grafikoak interpretatzea.
- Inflazioaren eta langabeziaren kausak deskribatzen ditu, eta haien ondorio ekonomiko eta sozial nagusiak balioesten ditu.
  - Interes-tasen funtzionamendua azaltzen du, baita tasa horiek aldatzeak ekonomiaren bilakaeran eragiten dituen ondorioak ere, eta arrazoibide matematikoak aplikatzen ditu hainbat egoeratan interesak kalkulatzearekin zerikusia duten arazoak konpontzeko.
  - Interes-tasekin, inflazioarekin eta langabeziarekin lotutako eduki ekonomikoa duten datu eta grafikoak balioesten eta interpretatzen ditu.
15. Garapenerako politika makroekonomikoko zenbait aukera balioesteko gai izatea, dela garapen ekonomikoa, dela gizarte-garapena.
- Europar Batasuneko, Espainiako eta EAeko langabezia-datuak aztertzen ditu, baita aurrera eramaten diren garapen-politikak ere, langabeziaren aurkako borrokari dagokionez batik bat.
  - Prestakuntza ekonomia garatzeko eta langabezia murrizteko tresnatzat jotzen du.
  - Unean-unean, bere aukera-eremuak eta enplegu-joerak ikertzen ditu.
16. Globalizazio ekonomikoak, nazioarteko merkataritzak eta integrazio ekonomikoko prozesuek pertsonen bizitza-kalitatean eta ingurumenean zer eragin duten ulertzeko gai izatea.
- Munduko herrialde guztietako ekonomien interkonexio-maila balioesten du, eta ikuspegi globala aplikatzen du iritzi kritikoak emateko.
  - Herrialdeen arteko truke ekonomian eragiten duten eta truke hori justifikatzen duten arrazoiak azaltzen ditu.
  - Gaur egungo gertaera ekonomikoak aztertzen eta eztabaidatzen ditu, globalizazioaren eta nazioarteko merkataritzaren testuinguruan.
  - Europar Batasuneko ekonomia- eta moneta-batasuneko prozesua deskribatzen eta komentatzen du.
  - Ingurumen-arazoaren eta nazioarteko inpaktu ekonomikoarekin duten harremanaren inguruan hausnarketa egiten du, garapen jasagarria ezartzeko aukerak aztertuz.